

רשות ניירות ערך

מחלקת תאגידים

רחוב כנפי נשרים 22, ירושלים 9546434

טל': 02-6556444 פקס: 02-6513160

דוא"ל: corporate@isa.gov.il

www.isa.gov.il

י"ג בתמוז תשפ"א

23 ביוני 2021

כללי התנהגות מוצעים לחברי ועדות הביקורת והמאזן לקידום איכות הביקורת על הדוחות הכספיים (Best Practice) פרסום להערות הציבור יוני 2021

מסמך היוועצות להערות הציבור

סגל רשות ניירות ערך מזמין את הציבור להעביר הערותיו
למסמך זה

הערות תתקבלנה עד ליום 14 ביולי 2021

רו"ח יפעת פלקון - שניידר; רו"ח יעקב גולד;

עו"ד רו"ח שירן לוי קיסלסי

מחלקת תאגידים

טל': 02-6556444 ; פקס: 02-6513160

דוא"ל: corporate@isa.gov.il

הדוחות הכספיים של התאגיד מהווים חלק מרכזי מדיווחי התאגיד. מטרת הדוחות הכספיים היא לספק מידע לגבי המצב הכספי, הביצועים והשינויים במצב הכספי של התאגיד, אשר יהא שימושי למגוון רחב של משתמשים בקבלת החלטות כלכליות, ובכללם ציבור המשקיעים בשוק ההון.

מסמך זה הוא חלק מהצעדים בהם נוקט סגל הרשות לשיפור איכות הדיווח הכספי של תאגידי מדווחים ובכלל זה בדיקות שוטפות של דיווחי התאגידיים לרבות הדיווחים הכספיים; פניות יזומות באשר להיקף שכר הטרחה המשולם לרואה החשבון המבקר; נקיטה בפעולות אכיפה במקרים המתאימים; וביקורות רוחב בנושאים שונים.

מטרת המסמך לקדם את איכות הביקורת על הדוחות הכספיים המבוצעת על ידי רואה החשבון המבקר. פרקטיקות ההתנהגות המתוארות במסגרתו נוגעות לדירקטורים, ובפרט הדירקטורים החברים בוועדת הביקורת או בוועדה לבחינת הדוחות הכספיים ("ועדת המאזן"), ביחס להיבט זה של תפקידם.

בהתאם להוראות הדין, הדוחות הכספיים של תאגיד ייחתמו בשם התאגיד על ידי יו"ר הדירקטוריון, המנהל הכללי, ונושא המשרה הבכיר ביותר בתחום הכספים.¹

כמו כן, לדוחות אלה תצורף חוות דעת של רואה החשבון המבקר, או דוח הסקירה לפי העניין. מטרת הביקורת המבוצעת על ידי רואה החשבון המבקר על הדוחות הכספיים היא להגביר את רמת האמון בדוחות הכספיים אצל ציבור המשקיעים וכלל משתמשי הדוחות.² תוצאתה כאמור היא חוות דעת של רואה החשבון המבקר אם דוחות אלה משקפים באופן נאות ומכל הבחינות המהותיות, את מצבו הכספי של התאגיד, תוצאות פעולותיו, השינויים בהון העצמי שלו ובתזרימי המזומנים, בהתאם לכללי החשבונאות המקובלים ותקנות ניירות ערך.³

אין חולק על חשיבות דיווח כספי איכותי על ידי תאגידיים מדווחים אשר משמש את הציבור לצורך קבלת החלטות השקעה, ועל חשיבותה של ביקורת רואה החשבון המבקר העומדת בבסיס חוות דעתו, כמכשיר ראשון במעלה להקניית אמינות למידע הפיננסי המובא לציבור באמצעות הדוחות הכספיים. אמינות זו היא אבן יסוד לפעילות תקינה של שוק ההון ופגיעה בה מערערת את אמון הציבור בשוק זה.

לפיכך, ומבלי לגרוע מכך שהאחריות הראשית לאיכות הביקורת היא של רואה החשבון המבקר בהתאם לתקני הביקורת, על דירקטוריון התאגיד וועדותיו לנקוט בפעולות אשר יקדמו ויתמכו באיכות הביקורת.

¹ תקנה 9(ה) ותקנה 46 לתקנות דוחות תקופתיים ומיידיים, תש"ל – 1970.

² סעיף 3, תקן ביקורת 200 בדבר מטרות ראשיות של רואה החשבון המבקר ועריכת ביקורת בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל.

³ תקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים), התש"ע-2010.

לאור חשיבות תפקידו זה של הדירקטוריון, בחן סגל הרשות את הצורך בגיבוש כללי התנהגות מומלצים אשר יכללו עקרונות מנחים, כלים ודגשים לדירקטורים בתאגיד מדווח בהיבט זה של תפקידם. בין היתר קיים סגל הרשות פגישות עם גורמים בשוק, ובהם דירקטורים (לרוב חברי ועדות ביקורת וועדות מאזן), עורכי דין ורואי חשבון מבקרים, מהן עלה הצורך במתן כלים לדירקטורים והבהרת המצופה מהם בעת מילוי תפקידם בהקשר הדיווח הכספי, ובנוגע לנושא דנן בפרט. כמו-כן נבחנו פרסומים של רגולטורים בעולם, לרבות הארגון הבינלאומי של רשויות ניירות הערך ("IOSCO")⁴, שעניינם קוד התנהגות (Best Practice) לחברי ועדת ביקורת לשם שיפור איכות הביקורת המבוצעת על ידי רואה החשבון המבקר. הכללים מוצעים גם על רקע ביקורת רוחב שערך סגל הרשות בנושא עבודת ועדת המאזן במספר תאגידים מדווחים. במסגרת הביקורת נבדקה בין היתר עמידה בהוראות תקנות החברות (הוראות ותנאים לעניין הליך אישור הדוחות הכספיים), התש"ע - 2010 ("תקנות אישור דוחות כספיים"), לעניין ביצוע תפקידה של ועדת המאזן לבחון את הדוחות הכספיים ולגבש המלצה לדירקטוריון בדבר אישורם. סגל הרשות פרסם דוח ממצאים המפרט את ממצאי הביקורת האמורה, וזאת במטרה לספק כלים ודגשים נוספים לדירקטורים לשם מילוי תפקידם בהתאם להוראות הדין.⁵

כאמור, עניינו של קוד התנהגות זה בהיבטי עבודת הדירקטורים, בפרט הדירקטורים החברים בוועדת הביקורת ובוועדת המאזן בקשר עם עבודת רואה החשבון המבקר, החל משלב מינוי וההליך המבוצע בהתאם להוראות הדין לרבות זהות הגורם שראוי שיהא אמון על הליך המינוי והפרמטרים אותם ראוי להביא בחשבון; המשך בממשק השוטף מול רואה החשבון המבקר במסגרת הביקורת; וכלה בקיום דיונים עמו כחלק מהליך אישור הדוחות הכספיים.⁶

הכללים המומלצים עוסקים בעבודת הדירקטורים והפעולות שביכולתם לנקוט לשם קידום איכות הביקורת של רואה החשבון המבקר, ובכך לחזק את מעגל ההגנה הנוסף על נאותות הדיווח בדוחות הכספיים. ראוי להדגיש, שהמלצות אלה אינן מהוות רשימה ממצה של כלל ההיבטים הנוגעים להתנהגות ראויה של הדירקטוריון וועדותיו בקשר עם מילוי תפקידם לקידום איכות הביקורת על הדוחות הכספיים. כמו כן, קוד התנהגות זה אינו מתייחס לתפקיד הדירקטוריון בהיבט הרחב של עריכת ואישור הדוחות הכספיים של התאגיד, אלא בממשק עם רואה החשבון המבקר בלבד. עם זאת, חלק מההמלצות בקוד זה, עשויות להיות רלוונטיות, בשינויים המחויבים, גם ביחס להיבטים נוספים בתפקיד הדירקטוריון וועדותיו בקשר עם הדיווח הכספי.

IOSCO Report on Good Practices for Audit Committees in Supporting Audit Quality, 01/2014

[לקישור לחץ כאן](#)

⁵ לדוח ממצאים שפורסם על ידי מחלקת הביקורת וההערכה בדבר ביקורת שנערכה בנושא [לקישור לחץ כאן](#)

⁶ ברי כי האחריות על דיווחים בכלל ועל דיווח כספי בפרט מוטלת בראש ובראשונה על התאגיד בהתאם להוראות הדין. מסמך זה, כפי שמתואר לעיל, עוסק בעבודת הדירקטורים בקשר עם איכות הביקורת על הדוחות הכספיים המבוצעת על ידי רואה החשבון המבקר.

עוד יודגש כי מסמך זה אינו עוסק בעבודת רואה החשבון המבקר בעת ביצוע הביקורת בהתאם לתקני הביקורת. לפיכך, ברי כי אין בהמלצות המתוארות בקוד התנהגות זה, ובפעולות המבוצעות על ידי הדירקטורים לשם קידום איכות הביקורת על הדיוח הכספי כאמור, בכדי לגרוע מהאחריות המוטלת על רואה החשבון המבקר בביצוע עבודתו בהתאם לתקני הביקורת המקובלים בישראל.

תפקידי הדירקטוריון וועדות הדירקטוריון בקשר עם הביקורת על הדוחות הכספיים

בהתאם להוראות חוק החברות, תשנ"ט-1999 ("חוק החברות"), הדירקטוריון יתווה את מדיניות החברה ויפקח על ביצוע תפקידי המנהל הכללי ופעולותיו.⁷ בכך, הדירקטוריון אמון על מערך הבקורות והפיקוח על פעילות התאגיד. בהיבט הדיווח הכספי, הדירקטוריון נושא באחריות לנאותות ושלמות הדוחות הכספיים ואישורם, ולדיווח לאסיפה השנתית על תוצאותיו העסקיות של התאגיד.⁸ בשים לב לתפקידיו האמורים, ובפרט לאחריות המוטלת עליו לנאותות הדיווח הכספי, מצופה מהדירקטוריון לפעול במסגרת תפקידו על מנת לוודא כי גם הביקורת המבוצעת על ידי רואה החשבון המבקר היא באיכות גבוהה.

שתי ועדות דירקטוריון מנדטוריות עוסקות באופן ישיר בעניינים שקשורים לנאותות הדיווח הכספי ולקשר עם רואה החשבון המבקר – האחת – ועדת הביקורת, והשנייה ועדת המאזן. תפקידי שתי הוועדות מנויים בחוק⁹ ובתקנות.¹⁰

לוועדת הביקורת נודע תפקיד מרכזי בבקרה על פעולתה של החברה. בין תפקידיה עמידה על ליקויים בניהול העסקי של החברה, תוך התייעצות עם המבקר הפנימי או עם רואה החשבון המבקר, אישור פעולות ועסקאות מיוחדות הטעונות אישור לפי הוראות החוק (לרבות עסקאות מול בעלי השליטה או שלבעל השליטה עניין אישי בהן), בחינת תכנית העבודה של המבקר הפנימי ובחינת מערך הביקורת הפנימית, **ובחינת היקף עבודת רואה החשבון המבקר ושכרו לצורך המלצה בפני מי שקובע את שכרו.**¹¹ חוק החברות שואף להבטיח ולהגביר את עצמאות ועדת הביקורת, וזאת באמצעות דרישות אי תלות של חברי הוועדה.¹²

לוועדת המאזן תפקיד מרכזי בתהליך אישור הדוחות הכספיים. במסגרת תקנות אישור דוחות כספיים נקבעו כללים בעניין הליך אישורם של דוחות כספיים בתאגידים מדווחים. בהתאם להוראות התקנות, דוחות כספיים יובאו לדיון ולאישור הדירקטוריון רק לאחר שהתקיים הליך ששלבו נקבעו בתקנות, ובכלל זה דיון של ועדת המאזן בדוחות הכספיים, וגיבוש המלצותיה של ועדת המאזן ברשימה של נושאים בקשר עם הדוחות הכספיים. בהתאם לנדרש על פי התקנות, לכל חברי ועדת המאזן ישנה היכולת לקרוא ולהבין דוחות כספיים, ולפחות אחד מהחברים בה הוא בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית.

⁷ סעיף 92(א) לחוק החברות.

⁸ סעיף 92(א)(5) ו-92(א)(6) לחוק החברות.

⁹ תפקידי ועדת הביקורת מנויים בסעיף 117 לחוק החברות.

¹⁰ תפקידי ועדת המאזן קבועים בתקנות אישור דוחות כספיים.

¹¹ החברה רשאית לקבוע כי בחינה כאמור יכול שתיעשה בידי ועדת מאזן.

¹² סעיף 115 לחוק החברות.

גם חברי ועדת המאזן נדרשים לעמוד בתנאי אי תלות דומים לאלו של חברי ועדת הביקורת, ולכן בקרב התאגידים לעיתים קיימת זהות מוחלטת בין חברי ועדת ביקורת לחברי ועדת מאזן.¹³

יתרה מכך, בתקנות אישור דוחות כספיים נקבע כי ועדת ביקורת שמתקיימים בה תנאים מסוימים בדבר הרכב חבריה, יכולה לשמש גם כוועדת המאזן.¹⁴ בנוסף, תקנות אישור דוחות כספיים מאפשרות הקלה לתאגיד הנחשב תאגיד קטן¹⁵ בהתקיים תנאים נוספים, על פיה היא רשאית שלא למנות ועדת מאזן, כך שהדוחות הכספיים של תאגיד יבואו לדיון ולאישור הדירקטוריון בלבד. לכן, בחלק מהחברות לא תהיה ועדת מאזן כלל – בין אם ועדת הביקורת מבצעת את תפקידה ובין אם תפקידה מבוצעים למעשה על ידי הדירקטוריון.

לשם הנוחות, במסגרת קוד התנהגות זה, פרקטיקות ההתנהגות המומלצות תתייחסנה לוועדת הביקורת ולוועדת המאזן בהתאם לסמכויות ולפונקציות שממלאות כל אחת מהוועדות על פי דין. עם זאת, מצופה כי כל תאגיד בהתאם למאפייניו ולחלוקת סמכויות הדירקטוריון בינו לבין ועדותיו ובין ועדת הביקורת לוועדת המאזן, יקבע למי הפרקטיקות האמורות יכולות לסייע.

---

¹³ תקנה 3 לתקנות אישור דוחות כספיים.

¹⁴ תקנה 3(ב) לתקנות החברות

¹⁵ תקנה 5ג לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידים), התש"ל – 1970.

כללי התנהגות מומלצים

להלן תובאנה המלצות ברשימת הנושאים הבאים :

- א. מינוי רואה החשבון המבקר
  - 1. הליך מינוי רואה החשבון המבקר
  - 2. תדירות גיבוש המלצה למינוי רואה חשבון המבקר ועיתויו
  - 3. קריטריונים להערכת רואה חשבון המבקר טרם מינויו לראשונה או לכהונת המשך
  - 4. שכר הטרחה של רואה חשבון המבקר
- ב. אי תלות רואה חשבון המבקר
- ג. תקשורת עם רואה חשבון המבקר

א. מינוי רואה החשבון המבקר

א.1. הליך מינוי רואה החשבון המבקר

בהתאם להוראות חוק החברות, האסיפה הכללית תמנה את רואה החשבון המבקר.¹⁶ בחוק לא נקבעה במפורש זהות האורגן שיביא את המלצתו לרואה החשבון המבקר שיועמד למינוי בפני האסיפה הכללית, למעט במקרים של אי חידוש כהונה או סיום כהונה של רואה החשבון המבקר, בהם נקבע מפורשות כי תובא עמדתה של ועדת הביקורת בפני האסיפה הכללית.¹⁷

הדירקטוריון הוא שבסמכותו לקבוע את הנושאים שייכללו בסדר היום של האסיפה כך שבפועל הדירקטוריון מחליט על העלאת זהות המועמד לכהן כרואה החשבון המבקר לאישורה.¹⁸

כמו כן, החוק קובע שכחלק מתפקידיה של ועדת הביקורת כוועדה בלתי תלויה, היא האמונה על **בחינת היקף עבודת רואה החשבון המבקר ושכרו לצורך המלצה בפני מי שקובע את שכרו,¹⁹ ובנוסף בסיום כהונתו או אי חידוש הכהונה של רואה חשבון המבקר, תובא עמדתה בפני האסיפה הכללית.²⁰**

כפי שיתואר להלן, הליך מינוי רואה החשבון המבקר, כמו גם הליך שבסופו מוחלט על אי חידוש כהונה או סיומה, אינו הליך טכני וכולל בחינת פרמטרים שונים ביחס לרואה החשבון המבקר.

---

¹⁶ סעי' 154 לחוק החברות.

¹⁷ סעי' 162 לחוק החברות.

¹⁸ סעי' 66 לחוק החברות.

¹⁹ סעי' 117(5) לחוק החברות.

²⁰ סעי' 162(ב) לחוק החברות.

משכך, לעמדת הסגל ראוי שתאגיד יגבש מדיניות לגבי ההליך שקודם להחלטה על מינוי או על החלפת רואה החשבון המבקר וכן לגבי הפיקוח על הליך זה, לרבות זהות האורגן שיגבש את ההמלצה ביחס לזהות רואה החשבון שמינויו (או החלפתו) מובא לאישור האסיפה וקביעת קווים מנחים לתהליך כמפורט במסמך זה.

לעמדת הסגל, ראוי שוועדת הביקורת, בהיותה ועדה בלתי תלויה, תהיה האמונה על ביצוע ההליך וגיבוש ההמלצה ביחס למינוי (או החלפת) רואה החשבון המבקר. במסגרת זו ראוי כי ועדת הביקורת תהא אמונה על תהליך המינוי בכללותו, לרבות בחינת הצורך בהחלפת רואה החשבון המכהן והסיבות לכך, תוך הפעלת שיקולים מקצועיים גרידא כמפורט להלן.

לעמדת הסגל, ראוי שוועדת הביקורת תהיה הגורם שידון באופן עקבי במינוי רואה החשבון המבקר, בין במינוי לראשונה, בין בהארכת התקשרות עם רואה החשבון מבקר לתקופה נוספת, ובין במקרה של אי חידוש כהונתו או סיום כהונתו. כך יהיה פיקוח של אורגן עצמאי ומקצועי לא רק ביחס לסיום כהונה של רואה החשבון המבקר, אלא גם ביחס למינויו. באופן זה, ועדת הביקורת תוכל לוודא כי בעת מינוי רואה החשבון המבקר יינתן משקל מתאים לקריטריונים הראויים לבחינה לשם החלטה זו, לרבות קריטריונים שיקדמו את איכות הביקורת המבוצעת על ידי רואה החשבון המבקר; וכן לוודא כי במסגרת קבלת ההחלטה בדבר סיום כהונתו או אי חידוש כהונתו של רואה החשבון המכהן מובאים בחשבון שיקולים מקצועיים גרידא. כמפורט להלן, ועדת הביקורת תוכל להסתייע בוועדת המאזן וכן בהנהלה לביצוע ההליך וזאת מתוקף היותה אורגן ביצועי בתאגיד.²¹ ההמלצה האמורה עולה בקנה אחד עם הוראות הדין על פיהן ועדת הביקורת תפקח על תהליכים שונים, בין היתר, הליכים המבוצעים על ידי הנהלה אשר הוא אורגן ביצועי באופיו,²² וכן מהווה תהליך משלים לתפקיד ועדת הביקורת בבחינת היקף עבודתו ושכרו של רואה החשבון המבקר.

2.א. תדירות, עיתוי ותהליך גיבוש המלצה למינוי רואה חשבון מבקר

חוק החברות קובע כי רואה החשבון המבקר יתמנה בכל אסיפה שנתית וישמש בתפקידו עד תום האסיפה השנתית שלאחריה; ואולם רשאית אסיפה כללית, אם נקבעה לכך הוראה בתקנון, למנות רואה חשבון מבקר שישמש בתפקידו לתקופה ארוכה יותר, שלא תארך מעבר לשלוש שנים.²³

במקרים רבים, מינויו של רואה החשבון המבקר מובא לאישור מחדש באסיפה הכללית, או לחילופין מתקבלת החלטה להחליפו מסיבות שונות, כאשר היקף התהליך המבוצע על ידי תאגידים לגיבוש ההחלטה, תדירותו ועיתויו, משתנה בין תאגיד לתאגיד.

²¹ סעיף 120 לחוק החברות. כמו כן, ההנהלה היא האורגן בעל כישורים, מיומנות, ניסיון וזמינות לניהול מו"מ.

²² סעי' 117 לחוק החברות.

²³ סעי' 154(ב) לחוק החברות.

כאשר רואה החשבון המבקר משמש בתפקידו במשך תקופה ארוכה מאוד יתכן סיכון לקרבה (familiarity) שעלולה להשליך על האובייקטיביות ועל השמירה על אי התלות שלו. מנגד, כאשר תאגיד מחליף רואה חשבון מבקר, מטבע הדברים, לרואה החשבון המבקר החדש אין את הידע, הניסיון וההכרות העמוקה שהייתה לרואה החשבון המבקר הקודם עם התאגיד המבוקר.²⁴

לאור האמור, ובאשר לתדירות ביצוע הליך לבחינת זהות רואה החשבון המבקר, ראוי כי תאגיד יקיים באופן יזום אחת לתקופה (כפי שייקבע כמדיניות על ידי ועדת הביקורת) הליך בחינה משמעותי שיכלול, בין היתר, דיון האם יש צורך בהחלפת רואה החשבון מבקר, לרבות בחינת מועמדים נוספים לכהונה כרואה חשבון מבקר של התאגיד.

ראוי שבקביעת מדיניות זו יובאו בחשבון פרמטרים שונים, תוך התאמתם למאפייני הפעילות של התאגיד, מתוך מטרה לקדם את איכות הביקורת, כגון משך הכהונה כרואה החשבון המבקר, התפתחות הפעילות העסקית של התאגיד, גודלה, סיכונים הגלומים בפעילותה, סיכוני הביקורת שזוהו על ידי רואה החשבון המבקר, בחינת התאמת המבקר לאופי הביקורת, מומחיותו ויכולתו לתת מענה לסיכונים אלה וכדומה. עוד בעניין זה ר' סעיף א.3 להלן.

באשר לעיתוי ביצוע הליך זה, ראוי כי ההליך יבוצע ככל הניתן במועד שאינו סמוך למועד פרסום הדוחות הכספיים השנתיים או במועד סמוך לשינויים עסקיים משמעותיים בעניינו של התאגיד (כמו רכישת פעילות משמעותית), זאת במטרה לאפשר לרואה החשבון המבקר החדש תקופה מספקת להכיר את פעילות התאגיד עובר למועד ביצוע הביקורת השנתית.

א.3. קריטריונים לבחינה במסגרת הליך מינוי רואה החשבון מבקר

כאמור לעיל, נדרש כי תאגיד יפעל למינוי של רואה חשבון מבקר בלתי תלוי שיהיה בעל היכולות והמומחיות הנדרשת לבקר את הדוחות הכספיים באיכות גבוהה.

במסגרת גיבוש ההמלצה על ידי ועדת הביקורת בדבר זהות רואה החשבון מבקר, ראוי כי הוועדה תגבש קריטריונים לבחינה, כגון: מומחיות רואה החשבון המבקר, ניסיון בביקורת תאגידיים בענף בו פועל התאגיד, מחויבות לאיכות הביקורת ותשומות שיוקדשו להליך הביקורת ועוד (ראו דוגמאות נוספות להלן). בנוסף, ככל שמדובר בסיום כהונה או אי חידוש כהונה, על ועדת הביקורת לבחון גם את הרקע לכך, ובכלל זה להביא בחשבון האם קיימות סוגיות מקצועיות מהותיות שנדונו

---

²⁴ ברי כי תקני הביקורת נותנים מענה לחשש זה בדרך של קביעת הפעולות והנהלים בהן נדרש רואה חשבון מבקר לנקוט בעת הביקורת, לרבות במסגרת ביקורת לראשונה.

מול רואה החשבון המבקר ו/או מחלוקות מקצועיות ו/או אי הסכמות אחרות (לרבות מול בעל השליטה בתאגיד) העשויות להוות רקע להחלפתו.

כחלק מגיבוש המלצה, ראוי כי הוועדה תיוועץ עם הנהלת התאגיד, המנהלת את פעילות התאגיד ויכולה להעריך את התאמת רואה החשבון המבקר. עם זאת, יש לתת לעמדת ההנהלה את המשקל המתאים, אשר מביא בחשבון שלעיתים בבסיס עמדתה ייתכנו שיקולים שונים ונוספים, לשיקול איכות הביקורת המבוצעת.²⁵

בהקשר זה יצוין כי בשנים האחרונות ביצע סגל הרשות בדיקות מול חברות שמדיווחיהן עלה כי שכר הטרחה השעתי ששולם לרואה החשבון המבקר עמד על מספר עשרות שקלים. במקרים אלה סגל הרשות העלה שאלות בדבר אופן קביעת שכר הטרחה של רואה החשבון המבקר והשיקולים לו, וכן בעניין הבחינה שביצעה ועדת הביקורת בעניין היקף עבודת המבקר וקביעת שכרו, על מנת לוודא כי בשכר טרחה זה מבוצעת ביקורת איכותית. מלבד נושא אופן קביעת שכר הטרחה (ראו להלן), סגל הרשות מצא שבחברות השונות קיים חוסר אחידות בהיקף הבחינה המבוצעת על ידי הדירקטוריון וועדות הדירקטוריון ובקריטריונים הנבחנים לצורך גיבוש ההמלצה על זהות רואה החשבון המבקר. בנוסף, בחלק מהמקרים מצא סגל הרשות כי על פניו הדירקטורים נתנו משקל גבוה להיקף שכר טרחה המשולם לרואה החשבון כשיקול לבחירתו, ופחות דגש על שיקולים אחרים אותם ראוי להביא בחשבון על מנת לוודא שרואה החשבון המבקר יבצע ביקורת איכותית על הדוחות הכספיים.

בהתאם לכך, ראוי שבמסגרת גיבוש המלצה אודות זהות רואה החשבון המבקר (בין לפני מינוי לראשונה ובין לכהונת המשך), הוועדה תייחס משקל גבוה לקריטריונים הנוגעים לכשירות המבקר ולמחויבותו לאיכות הביקורת המבוצעת על ידו, ולאחר מכן את התאמת שכר הטרחה לעבודה המצופה ממנו. להלן דוגמאות לקריטריונים לבחינה כאמור:

- **מחויבות רואה החשבון המבקר לאיכות הביקורת** – מהם התהליכים והנהלים המיושמים על ידי רואה החשבון המבקר לפיקוח ובקרה על איכות הביקורת, לרבות הסנקציות המוטלות על אי ציות לנהלים; היקף תיקוני הדוחות בגין טעויות מהותיות בדוחות כספיים שבוקרו על ידי רואה החשבון המבקר; ככל שמדובר בהארכת מינוי - אופן יישום בפועל של התהליכים והנהלים לקידום איכות הביקורת; דוחות ביקורת לגבי הפירמה שפורסמו על ידי הגוף הרלוונטי שאחראי על איכות הביקורת ככל שישנם כאלה;²⁶ תביעות שהוגשו כנגדו או שפורסם בפומבי כי נבחנת תביעה נגדו.
- **תשומות המוקדשות לביקורת ומומחיות צוות הביקורת** – מומחיות וכישורי צוות הביקורת לביצוע ביקורת בתחום פעילותה של החברה, בדגש על השותף המוביל בצוות הביקורת, בכלל זה האם הם בעלי היכרות עם התעשייה, בעלי ניסיון ומומחיות הנדרשים לביקורת על התאגיד

²⁵ לדוגמא מקום בו הנהלה מתוגמלת על בסיס תוצאות התאגיד היא עלולה להיות רגישה יותר לגובה שכר הטרחה.

²⁶ כגון המוסד לסקירת עמיתים של לשכת רואי חשבון.

בשים לב לגודלו, מורכבות פעילותו העסקית, והסיכונים הנלווים לה; ומעורבות השותף ורואי חשבון בכירים בצוות הביקורת בביצוע הביקורת.

- **מומחים** – בהתאם לתקני הביקורת, במקרים מתאימים, שימוש במומחים של פירמת רואה החשבון המבקר או במומחים אחרים יכול לסייע להגברת איכות הביקורת בנושאים מיוחדים ויש לתת לו משקל בהערכת רואה החשבון המבקר, ככל שרלוונטי לפעילות התאגיד כמענה לסיכונים שהוערכו. משכך, ראוי שהוועדה תבחן האם וכיצד הפירמה תומכת בצוות הביקורת בנושאים הדורשים מומחיות, לדוגמא האם יש מומחיות בענף בו פועלת (למשל ענף המבוסס על אומדנים כדוגמת קבלנות ביצוע), היבטי מיסוי, אקטואריה, הערכות שווי, מערכות מידע וכן הלאה; האם בכוונת צוות הביקורת לעשות שימוש במומחים של הפירמה; האם בכוונת צוות הביקורת לעשות שימוש במומחים אחרים וכיוב'.

- **יכולת רואה החשבון המבקר לזהות את הסיכונים והנושאים המהותיים והמענה שייתן להם במסגרת הביקורת** – רואה החשבון המבקר נדרש לתת מענה לנושאים שונים במסגרת הביקורת כגון אומדנים משמעותיים, נאותות בחירת מדיניות חשבונאית, עסקאות מהותיות, בחינת מצב פיננסי, שינויים בתקינה החשבונאית אשר צפויים להשפיע באופן מהותי על הדוחות הכספיים ועוד. ראוי שוועדת הביקורת תבחן את ההבנה שיש לרואה החשבון המבקר לגבי תחום הפעילות של התאגיד לרבות הסיכונים המרכזיים הראשוניים שזוהו על ידו במסגרת הצעתו כמועמד לתפקיד רואה החשבון המבקר ואת הפעולות בהן הוא מתכנן לנקוט על מנת לתת להם מענה. יודגש כי במסגרת זו יש לנקוט משנה זהירות על מנת שהדיון מול המועמד לתפקיד רואה החשבון המבקר לא ייסוב סביב טיפול חשבונאי ספציפי, וזאת על מנת להימנע מהפרה של כללי אי התלות (לפיהם על המבקר להימנע ממתן שירות בנושא אשר על פי טיבו עשוי להיות מבוקר על ידו) וכן על מנת להימנע מהעדפה של מועמד בהתאם לדעה מקצועית ("opinion shopping").

במינוי לכהונת המשך, ראוי שהוועדה תבחן את תפקודו של רואה החשבון המבקר והאופן בו הוא זיהה סיכונים ונתן להם מענה בתקופות הקודמות בהן כיהן.

- **שכר הטרחה עבור שירותי הביקורת** – כפי שצוין לעיל, לא ראוי שוועדת הביקורת תיתן משקל מכריע לשכר הטרחה שישולם לרואה החשבון המבקר בגיבוש ההמלצה על זהותו. מצופה כי חברי הוועדה יפעלו להשגת ביקורת איכותית של רואה החשבון המבקר על מנת להביא לשיפור וקידום איכות הדיווח הכספי. כמו כן, ראוי כי **שיקול שכר הטרחה יובא בחשבון רק בנוגע למועמדים שוועדת הביקורת מצאה כי בחירה בהם תבטיח ביקורת איכותית ברמה מספקת, ובשכר טרחה שלדעת ועדת הביקורת ישקף שכר טרחה ראוי לצורך מילוי התפקיד, כמפורט להלן.**

4. קביעת שכר טרחה של רואה החשבון המבקר

בהתאם להוראות חוק החברות, האסיפה הכללית תקבע את שכרו של רואה החשבון המבקר, או לחלופין תאציל סמכות זו לדירקטוריון.²⁷ ועדת הביקורת תבחן את היקף עבודתו של רואה החשבון המבקר ואת שכרו ותביא את המלצותיה בפני מי שקובע את שכרו.²⁸

כפי שתואר בסעיף 3.א לעיל, במסגרת בדיקות שביצע סגל הרשות בעניין הבחינה שביצעה ועדת הביקורת לגיבוש המלצתה למינוי רואה החשבון המבקר וקביעת שכרו, נמצא בחלק מהמקרים כי הדירקטורים נתנו משקל גבוה להיקף שכר טרחה המשולם לרואה החשבון כשיקול לבחירתו, ופחות דגש על שיקולים אחרים אותם ראוי להביא בחשבון כמפורט להלן על מנת לוודא שרואה החשבון המבקר יבצע ביקורת איכותית ושלמה על הדוחות הכספיים.

בהקשר זה, מעבר לשיקולים אותם ראוי להביא בחשבון לשם בחינת איכות הביקורת המפורטים לעיל, בעת בחינת נאותות שכר רואה החשבון המבקר והיקף עבודתו, ראוי כי ועדת הביקורת תיתן את הדעת ביחס לדברים הבאים:

- **האם קיימת הלימה בין שכר הטרחה המבוקש והיקף עבודת רואה החשבון המבקר והנושאים אשר צפוי שידרשו השקעת תשומות ביקורת, ביחס להיקף ומורכבות הפעילות של התאגיד, האזורים בהם התאגיד פועל ומאפייניהם, שימוש באומדנים, שינויים עסקיים, שינויים בתקינה חשבונאית, מספר הדוחות הכספיים הרלוונטיים (רבעוני/ חצי שנתי) וכד'. כמו כן, ראוי שהוועדה תבחן את היקף העבודה ושכר הטרחה, בין היתר, ביחס לתקופות קודמות וזאת בשם לב לשינויים, אם חלו, בהיקף עבודת רואה החשבון המבקר. בנוסף, ראוי כי יתקיים שיח של ועדת הביקורת עם רואה החשבון המבקר ללא נוכחות של גורמים נוספים, בכדי לוודא כי שכר הטרחה המבוקש ושעות הביקורת הצפויות מאפשרים ביצוע ביקורת איכותית לדוחות הכספיים.**
- **במקרה של הפחתה בשכר הטרחה, ראוי שוועדת הביקורת תבחן בתשומת לב האם ירידה בשכר הטרחה, עלולה להביא לפגיעה באיכות הביקורת.²⁹ לעיתים פירמת רואה החשבון מפחיתה את שכר הטרחה המבוקש כתוצאה מרצונה להשיג לקוח נוסף או מהערכה לא נכונה של היקף העבודה, או רצון לצבור נתח שוק/ נוכחות בענף מסוים. לפיכך, מן הראוי כי ועדת הביקורת תבחן באם הפחתת שכר הטרחה עלולה לפגוע באיכות ובשלמות הביקורת המבוצעת, במישרין או בעקיפין.**

²⁷ סעי' 165 לחוק החברות.

²⁸ סעיף 117 לחוק החברות. ועדת הביקורת רשאית לקבוע כי בחינה זו תיעשה על ידי ועדת המאזן.

²⁹ בהתאם לתוספת השביעית לתקנות דוחות תקופתיים ומיידיים, תש"ל – 1970 (להלן: "התוספת השביעית") נדרש לפרט בדוחות את הסברי הדירקטוריון בקשר עם הפחתה מהותית בשכרו של רואה החשבון המבקר בעד שירותי ביקורת ושירותים קשורים לביקורת.

כדוגמא נוספת - ישנם מצבים בהם עקב מצבו הפיננסי, התאגיד חותר לצמצום עלויות ובכלל זה להפחתת שכר רואה החשבון המבקר. עם זאת, ראוי שהוועדה תבחן בתשומת לב האם מצבו הפיננסי של התאגיד אינו מביא דווקא לגידול בהיקף עבודתו של רואה החשבון המבקר, שכן בעקבות מצבו הפיננסי של התאגיד יתכן שרואה החשבון המבקר יידרש להעמיק בבחינת נושאים וסיכונים נוספים (כגון הנחת עסק חי, ירידות ערך, שינויים בעסק, השפעת הסיכונים על הדוחות הכספיים וכו'). גם בעניין זה יש לשים דגש על איכות הביקורת המבוצעת.

- מקום בו ניתנים על ידי רואה החשבון המבקר שירותים נוספים, ראוי לבחון את שכר הטרחה המבוקש עבור הביקורת, במנותק משכר הטרחה עבור השירותים הנוספים, וזאת על מנת לוודא כי אין סבסוד בתמחור בין שני סוגי השירותים, וכן לשם עמידה בכללי אי התלות (עוד בהקשר זה ר' סעיף ב' להלן).

ב. אי תלות רואה חשבון המבקר

בהתאם להוראות הדין, רואה חשבון המבקר יהיה בלתי תלוי בתאגיד,³⁰ כאשר ככל שנודע לדירקטוריון כי נפגעה אי תלותו של רואה חשבון המבקר בהתאם להוראות כללי אי התלות, עליו לפעול להפסקת התלות ובמקרים המתאימים לפעול לסיום כהונתו.³¹

לעמדת סגל הרשות, כפי שהובעה בהחלטת הרשות בעניין אי תלות רואה החשבון המבקר,³² שמירה על אי התלות של רואה החשבון המבקר אקוטית לשם שמירה על אמינות חוות הדעת של רואה החשבון המבקר. כמו כן, דוחות כספיים המבוקרים על ידי מבקר שלא מתקיימת בו אי התלות כנדרש על פי כללי אי התלות, אינם בגדר דוחות כספיים מבוקרים בהתאם לדרישות הדין, ולפיכך אלה לא יהוו דוחות העונים על הנדרש בחוק ניירות ערך ובתקנות שהותקנו על פיו.

על רקע האמור לעיל, לעמדת הסגל, חיוני כי וועדת הביקורת תפקח על עמידה של התאגיד ושל רואה החשבון המבקר בכללי אי התלות, בשני מישורים:

הראשון - במסגרת תהליך בחירתו ומינויו של רואה החשבון המבקר. במסגרת זו ראוי כי וועדת הביקורת תבחן את עמידת רואה החשבון המבקר והתאגיד בכללי אי התלות; האם מתקיימות נסיבות המקימות חשש להפרה של כללי אי התלות; יודגש כי ככל שקיימות נסיבות כאמור – על וועדת הביקורת לבחון כיצד רואה החשבון המבקר הניח דעתו שאי התלות לא נפגעת.

---

³⁰ סעי' 160 לחוק החברות, תקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג – 1973, תקנות ר"ח (ניגוד עניינים ופגיעה באי התלות כתוצאה מעיסוק אחר), תשס"ח – 2008, עמדת סגל רשות ני"ע לפי סעיף 9ב לחוק ניירות ערך, התשכ"ח – 1968 ותקני בקורת (וביחד – להלן: "כללי אי תלות").

³¹ סעי' 163 לחוק החברות.

³² [לקישור לחץ כאן](#)

השני - באופן שוטף במהלך כהונתו כרואה חשבון מבקר. למשל כאשר חל שינוי בנסיבות מהותיות כגון שינוי בזהות נושאי משרה (המחייב בחינה של קשרים ביניהם לבין רואה החשבון המבקר); שינוי בהיקף ובמאפייני שירותים נוספים המתקבלים מרואה החשבון המבקר ועמידתם במותר על פי כללי אי התלות.³³

ברי כי ככל שנודע לוועדה כי קיים חשש לפגיעה באי תלותו של רואה החשבון המבקר, עליה להביא את ממצאיה והחלטותיה בפני הדירקטוריון על מנת שיפעל כנדרש בהתאם להוראות הדין כאמור בתחילת סעיף זה לעיל.

ג. תקשורת בין הדירקטוריון וועדותיו לבין רואה החשבון המבקר

הוראות הדין קובעות מקרים שונים בהם הדירקטוריון וועדותיו (ועדת הביקורת וועדת מאזן) יקיימו היוועצות עם רואה החשבון המבקר. כך, בהתאם להוראות הדין, רואה החשבון המבקר יוזמן לכל ישיבות ועדת המאזן במסגרתם הוועדה מגבשת המלצה בקשר עם הדוחות הכספיים.³⁴ במסגרת ישיבות אלו מצופה שהוועדה תדון עם רואה החשבון המבקר בפעולות שרואה החשבון המבקר ביצע בעת עריכת הביקורת, ובפרט אלו שפורטו בתקנות אישור דוחות כספיים.³⁵ הוראות הדין קובעות מקרים נוספים בהם ועדת הביקורת תיוועץ ברואה החשבון המבקר, למשל כאשר מתגלים ליקויים בנייהול העסקי של התאגיד.³⁶

חשיבות קיום תקשורת פתוחה ורציפה בין רואה החשבון המבקר לבין אורגנים שונים בגוף המבוקר עולה גם מתקן ביקורת 260 בעניין תקשורת בנושאי ביקורת עם גורמים המופקדים על בקרת העל בגוף המבוקר (להלן: **"תקן ביקורת 260"**). תקן ביקורת זה קובע כי המבקר ידון עם הגורמים המופקדים על בקרת העל כהגדרתם בתקן, בין היתר, בגישה הכללית וההיקף הכולל של הביקורת, לרבות הגבלות צפויות כלשהן, או דרישות נוספות; עיקרי המדיניות החשבונאית ונהלים שנקבעו, או שינויים בהם, שיש להם, או שעשויה להיות להם, השפעה מהותית על הדוחות הכספיים של התאגיד; ההשפעה האפשרית על הדוחות הכספיים של סיכונים וחשיפות משמעותיים כלשהם, כדוגמת תביעה משפטית, שנדרש לגלותם בדוחות הכספיים ועוד.

---

³³ בהקשר זה יצוין כי בהתאם להוראות התוספת השביעית לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומידיים), התש"ל-1970, נדרש לתאר בדוח התקופתי את השירותים שניתנו על ידי המבקר שאינם שירותי ביקורת ואת מהותם.

³⁴ תקנה 2(2) לתקנות אישור דוחות כספיים.

³⁵ תקנה 1(2) לתקנות אישור דוחות כספיים.

³⁶ סעיף 117(1) לחוק החברות.

תקשורת פתוחה וישירה בין הדירקטוריון, ועדת הביקורת (וועדת המאזן לפי העניין) והנהלת התאגיד לרואה החשבון המבקר, הינה רכיב קריטי לשם קידום איכות הביקורת. תקשורת פתוחה כאמור תוך שיתוף פעולה מצד האורגנים בתאגיד, ותוך דיון מקצועי על הנושאים המקצועיים המהותיים כנדרש וכמודגם להלן, יקדמו את איכות הדיווח הכספי של התאגיד וכן את איכות הביקורת המבוצעת. כמו כן, ראוי שתקשורת כזו תתקיים החל ממועד מינוי רואה החשבון המבקר ובאופן שוטף ומתמשך (ולא רק בסמוך למועד אישור הדוחות הכספיים) ותעסוק, בין היתר, בנושאים כדלהלן:

- טרם תחילת הביקורת, ראוי שוועדת הביקורת תקיים תקשורת עם רואה החשבון המבקר לעניין אסטרטגיית הביקורת שבכוונתו ליישם (לרבות בחינת מהותיות על ידו);³⁷ אופן מתן המענה לנושאים מהותיים בדוחות הכספיים ולסיכונים שזוהו על ידי הוועדה; מתן מענה לסיכונים שזוהו על ידי רואה החשבון המבקר; היקף ההסתמכות של רואה החשבון המבקר על עבודתם של אחרים (למשל הסתמכות על רואה חשבון אחר, מומחים וכו') וכדומה.
- כחלק מקידום ביקורת איכותית, ראוי כי ועדת הביקורת תוודא כי הנהלת החברה תדאג לתיעוד המידע הרלוונטי העומד בבסיס הערכותיה ששימשו בדוחות הכספיים (כגון: ביסוס אומדנים ושיקולי דעת בהם נעשה שימוש וכד'), ותעודד שיתוף פעולה מלא מצידה של ההנהלה עם רואה החשבון המבקר. במקרה שנראה כי ישנו חוסר בתקשורת, ראוי כי הוועדה תהא מעורבת ותפתור זאת, בכדי שהדבר לא יפגע באיכות הביקורת.
- במהלך תקופת הביקורת, ראוי שוועדת המאזן תקיים תקשורת שוטפת עם רואה החשבון המבקר בנושאים בעלי השפעה מהותית על הדוחות הכספיים. נושאים אלו יכללו, בין היתר, נושאים בהם הופעל שיקול דעת משמעותי (כגון: אומדנים ומדיניות חשבונאית) ובפרט הבנת הרציונל בבסיס המסקנות הסופיות אליהן הגיע רואה החשבון המבקר בסוגיות משמעותיות, סקירת אופי והיקף טעויות שזוהו במהלך הביקורת תוך קבלת הסברים מהנהלת החברה, קיום הנחת העסק החי, עסקאות חדשות מורכבות, חולשות מהותיות וליקויים משמעותיים בביקורת הפנימית, תקשורת עם רגולטורים וחשש לתרמית או הפרת חוק ועוד. יש להדגיש, כי על התקשורת להיות הדדית, ולכלול התייחסות לנושאים לעיל, בין שזוהו ע"י הדירקטוריון, ועדת מאזן או ביקורת או ההנהלה, זאת כחלק מהירתמות למטרה לביצוע ביקורת איכותית על הדוחות הכספיים. תקשורת זו תכלול, בין היתר, עדכון הדדי על שינויים במוקדי הסיכון, ככל שחלו כאלו, במשך תקופת הביקורת.
- במהלך תקופת הביקורת, ראוי שוועדת המאזן או נציג מטעמה יקיים פגישה עם רואה החשבון המבקר, ללא נוכחות הנהלה, אשר במסגרתה יוכל רואה החשבון המבקר לעדכן אודות אתגרים או בעיות שונות, או על קיומן של מחלוקות בנושאים מהותיים.
- בסיום הביקורת ולפני אישור הדוחות הכספיים ראוי שוועדת המאזן תבחן האם רואה החשבון המבקר פעל בהתאם לתכנית הביקורת שלו כמתוכנן, ככל שחלו שינויים ו/או סטיות מתכנית

---

³⁷ לרבות השיקולים בקשר היקף הביקורת כגון: שינויים בעסקי התאגיד, בכללים חשבונאיים או ברגולציה החלה על התאגיד והשפעתם על היקף הביקורת.

הביקורת, תברר את הסיבות לכך, לרבות שינויים בתכנית הביקורת כתוצאה מזיהוי סיכון לטעויות מהותיות, וכיצד רואה החשבון המבקר נתן מענה לסיכונים אלו. בנוסף, במועד זה על הועדה לבחון האם וכיצד נתן רואה החשבון המבקר מענה לנושאים אשר לעמדת הוועדה הינם בעלי השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

- בסיום הביקורת וכחלק מהיערכות התאגיד לתקופת הדיווח הבאה, ראוי שוועדת המאזן תדון עם רואה החשבון המבקר בנושאים המשמעותיים שזוהו במהלך הביקורת ועשויים להיות רלוונטיים לדוחות הכספיים בתקופות הבאות. בהקשר זה, יש לקחת בחשבון שינויים צפויים בכללי חשבונאות או הוראות רגולטוריות והשלכות של עסקאות מהותיות על ביצועי התאגיד והדיווחים הכספיים שלו.